

98 (11/2025)

MEMORIA

PAMIĘĆ • HISTORIA • EDUKACJA

NIEZWYKŁY DAR. OBRAZ I RZEŻBY AUTORSTWA OCALAŁYCH Z AUSCHWITZ BRACI BLIŹNIAKÓW PAULA I ANDRÉ ROTH A W ZBIORACH MUZEUM

YAD VASHEM
ODZYSKAŁ
NAZWISKA 5
MILIONÓW ŻYDÓW
ZAMORDOWANYCH
PODCZAS
HOLOKAUSTU

NAGRODY IM.
WITOLDA
PILECKIEGO 2025

42. POSIEDZENIE
MIĘDZYNARODOWEJ
RADY
OŚWIECIMSKIEJ

RELACJA Z DNIA
OBCHODÓW 85.
ROZNIICY
ZAMKNIĘCIA GRANIC
GETTA
WARSZAWSKIEGO

SPIS TREŚCI

YAD VASHEM ODZYSKAŁ NAZWISKA 5 MILIONÓW ŻYDÓW
ZAMORDOWANYCH PODCZAS HOLOKAUSTU

NIEZWYKŁY DAR. OBRAZ I RZEŻBY AUTORSTWA OCALAŁYCH
Z AUSCHWITZ BRACI BLIŹNIAKÓW PAULA I ANDRÉ ROTH
W ZBIORACH MUZEUM

NAGRODY IM. WITOLDA PILECKIEGO 2025

42. POSIEDZENIE MIĘDZYNARODOWEJ RADY OŚWIĘCIMSKIEJ

ODSŁONIĘCIE ODRESTAUROWANEGO NAGROBKA
LEGIONISTY IZYDORA HIRSCHA

RELACJA Z DNIA OBCHODÓW 85. ROCZNICY
ZAMKNIĘCIA GRANIC GETTA WARSZAWSKIEGO

REKONSTRUKCJA 3D CIĘŻARÓWKI, KOMORY GAZOWEJ

MUZEUM WESTERPLATTE:
PODPISANIE UMOWY NA PROJEKT WYSTAWY

AKTUALIZACJA ZALECEŃ DOTYCZĄCYCH
NAUCZANIA O HOLOKAUŚCIE

MIĘDZYNARODOWA SZKOŁA LETNIA:
„INNOWACYJNE PERSPEKTYWY BADAŃ NAD HOLOKAUSTEM”

WARSZTATY EHRI POŚWIĘCONE STRATEGICZNEJ WSPÓŁPRACY
PARTNERÓW WIELOSTRONNYCH W WIEDNIU

AUSCHWITZ – ARCHITEKTURA ZAGŁADY

Zachęcam wszystkich do współpracy z nami. Prosimy o informacje i sygnały o wydarzeniach, projektach, publikacjach, wystawach, konferencjach czy badaniach, o których powinni dowiedzieć się nasi czytelnicy.

Nasz e-mail: memoria@auschwitz.org

Będziemy wdzięczni za promowanie miesięcznika w mediach społecznościowych.

Paweł Sawicki, Redaktor Naczelny

Wszystkie wydania: memoria.auschwitz.org

YAD VASHEM ODZYSKAŁ NAZWISKA 5 MILIONÓW ŻYDÓW ZAMORDOWANYCH PODCZAS HOLOKAUSTU

Yad Vashem, Światowe Centrum Pamięci o Holokauście odzyskało nazwiska pięciu milionów Żydów spośród sześciu milionów zamordowanych w Holokauście. Ten kamień milowy upamiętnia siedem dekad pracy i leży u podstaw misji Yad Vashem – odzyskiwania tożsamości i pamięci o tych, o których pamięć próbowali wymazać naziści. Misja ta jest ważniejsza niż kiedykolwiek, ponieważ liczba ocalałych z Holokaustu maleje, a świat wkrótce zostanie pozbawiony bezpośrednich świadków.

Szacuje się, że nadal nieznanymi pozostaje około milion nazwisk żydowskich ofiar, a wiele z nich prawdopodobnie pozostanie nieznanymi na zawsze. Chociaż dzięki nowym technologiom, takim jak sztuczna inteligencja i uczenie maszynowe, zespoły Yad Vashem dążą do odzyskania jak największej liczby nazwisk i danych osobowych, analizując setki milionów dokumentów archiwalnych, które wcześniej były zbyt obszerne, aby można je było przeszukiwać ręcznie. Dzięki tym narzędziom może udać się odzyskać około 250 000 nazwisk.

Nazwiska są gromadzone w Centralnej Bazie Danych Ofiar Shoah Yad Vashem, dostępnej online w sześciu językach. Baza danych, wykorzystująca warianty nazwisk i miejsc oraz specjalnie opracowane algorytmy, zawiera również setki tysięcy „akt osobistych” zebranych ze źródeł archiwalnych, które opowiadają o życiu i losach poszczególnych ofiar. Przez lata baza danych pomogła niezliczonym rodzinom upamiętnić bliskich oraz odnaleźć i nawiązać kontakt z zaginionymi krewnymi.

„Osiągnięcie poziomu pięciu milionów nazwisk to kamień milowy i przypomnienie o naszym niedokończonym obowiązku” – powiedział przewodniczący Yad Vashem, Dani Dayan. „Za każdym nazwiskiem kryje się życie, które miało znaczenie – dziecko, które nigdy nie dorosło, rodzic, który nigdy nie wrócił do domu, głos, który został na zawsze uciszony. Naszym moralnym obowiązkiem jest zadbać o to, aby każda ofiara została upamiętniona, aby nikt nie pozostał w mroku anonimowości”.

Osiągnięcie poziomu 5 milionów nazwisk zostanie szczegółowo zaprezentowane na seminarium w Yad Vashem 6 listopada i będzie najważniejszą częścią wydarzenia organizowanego przez Fundację Yad Vashem USA w Nowym Jorku 9 listopada.

ŚWIATOWA KAMPANIA

Odzyskiwanie nazwisk to kampania o zasięgu globalnym. Yad Vashem współpracuje ze społecznościami żydowskimi, archiwami, towarzystwami genealogicznymi i instytucjami badawczymi na całym świecie.

Głównym źródłem są Strony Świadectwa, jednostronicowe formularze składane przez

[Home](#) > [Collections](#) > [Names](#)

Shoah Names DB

First Name

Last name or maiden name

Birth/prewar/wartime place

Search

[Advanced search](#)

[Clear all](#)

The Central Database of Shoah Victims' Names

Yad Vashem, together with its partners, has collected and recorded the names and biographical details of millions of victims of systematic anti-Jewish persecution during the Holocaust (Shoah) period. Five million of the near six million Jews murdered by the Nazis and their accomplices are commemorated here. This database includes information regarding victims of the Shoah: those who were murdered, many whose fate has yet to be determined as well as some who survived.

The names of about one million of those who were murdered remain unknown – and time is running out. It is our collective moral imperative to persist in our efforts to recover their names and restore their identities.

About the Database

The Names Database is a work in progress and may contain errors that will be corrected in the future.

Feedback, corrections and additions are welcome.

Do You Know of Jews Murdered in The Shoah?

You can help complete this historic task by submitting [Pages of Testimony](#) for Jews murdered in the Shoah so they will be remembered for generations to come.

Jews who survived the Shoah should be registered on [Survivors forms](#).

Submit Pages
of Testimony
Online

Submit
Survivors'
Registration
Forms Online

Download
Page of
Testimony
Forms

Download
Survivors
Forms

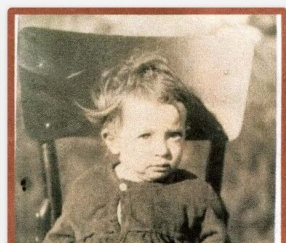

BELA RODNIANSKI

Bela, daughter of Emanuel and Chaya Rodnianski, was born in 1909 in the city of Novograd Severskiy, Ukraine. She was an accountant by profession. During the war she lived in Klintsy, Russia, where she perished in 1941 at the age of 32. The photograph and Page of Testimony in her memory were submitted to Yad Vashem by her cousin, L. Ratmanski from Russia.

[DETAILS](#)

Visages of Memory - in Monthly Commemoration

Batia Patt nee Fink

Person

Batia Patt nee Fink. She was a

Szacuje się, że nadal nieznanymi pozostaje około milion nazwisk żydowskich ofiar, a wiele z nich prawdopodobnie pozostanie nieznanymi na zawsze. Chociaż dzięki nowym technologiom, takim jak sztuczna inteligencja i uczenie maszynowe, zespoły Yad Vashem dążą do odzyskania jak największej liczby nazwisk i danych osobowych, analizując setki milionów dokumentów archiwalnych, które wcześniej były zbyt obszerne, aby można je było przeszukiwać ręcznie. Dzięki tym narzędziom może udać się odzyskać około 250 000 nazwisk.

Nazwiska są gromadzone w Centralnej Bazie Danych Ofiar Shoah Yad Vashem, dostępnej online w sześciu językach. Baza danych, wykorzystująca warianty nazwisk i miejsc oraz specjalnie opracowane algorytmy, zawiera również setki tysięcy „akt osobistych” zebranych ze źródeł archiwalnych, które opowiadają o życiu i losach poszczególnych ofiar. Przez lata baza danych pomogła niezliczonym rodzinom upamiętnić bliskich oraz odnaleźć i nawiązać kontakt z zaginionymi krewnymi.

„Osiągnięcie poziomu pięciu milionów nazwisk to kamień milowy i przypomnienie o

NIEZWYKŁY DAR. OBRAZ I RZEŻBY AUTORSTWA OCALAŁYCH Z AUSCHWITZ BRACI BLIŹNIAKÓW PAULA I ANDRÉ ROTH A W ZBIORACH

Do Zbiorów Muzeum Auschwitz trafiły niezwykle dzieła sztuki powojennej autorstwa
Ocalałych z Auschwitz francuskich Żydów, braci bliźniaków: Paula i André Rotha.
Prace zostały przekazane przez ich dzieci.

5 rzeźb autorstwa Paula Rotha zostało przekazanych przez jego córkę Claudine i syna Laurent'a. Trzy z nich zatytułowane: „Krzyk” (1980), „Ocalały” (1998) i „Pitié!/Litości!” to niezwykle ekspresyjne, niemal naturalistyczne wizerunki ludzi, których wychudzone, zniekształcone przez głód ciała noszą piętno człowieka skazanego na Auschwitz. Dwie rzeźby bez tytułów przedstawiają mężczyznę pod ścianą z raną ciętą na klatce piersiowej, a także dłonie wydobywające się z ziemi.

Obraz autorstwa André Rotha podarowany został przez jego syna Claude'a. Nosi on tytuł „Selekcja lub eliminacja” (1985). Widzimy na nim wewnątrz baraku więziarskiego, w którym dwóch esesmanów przeprowadza selekcję wśród więźniów. Niestety pozostałe obrazy André Rotha poświęcone jego obozowym przeżyciom zostały rodzinie skradzione.

– Ten niezwykle dar nie tylko uzupełnił naszą wiedzę o historii deportowanych do Auschwitz ludzi i ich powojennych losach, ale również wzbogacił naszą kolekcję o prace o ogromnej sile artystycznego wyrazu. Pokazują one bowiem niezwykle subiektywny obraz obozu, głęboko naznaczony przez uczucia i emocje obu braci. Obraz André Rotha przedstawia scenę selekcji od wewnątrz, z samego jej środka, oczami bezpośredniego uczestnika tego wydarzenia. Prace rzeźbiarskie Paula Rotha charakteryzuje natomiast ogromna ekspresja i siła wyrazu. Poruszają do głębi i nie dają zapomnieć o wielkim cierpieniu ofiar tego największego z obozów koncentracyjnych i zagłady – podkreśliła Agnieszka Sieradzka, kurator w Zbiorach Muzeum.

Prace zostały przekazane do Muzeum przez dzieci Paula i André po to, by tutaj świadczyły o strasznym losie ich rodziny,
a zarazem wszystkich ofiar niemieckich nazistowskich obozów koncentracyjnych.

W swoim liście córka Paula Rotha napisała: „Zainspirowane pobytem naszego ojca w obozie koncentracyjnym, naznaczonym marszem śmierci, który miał szczęście przeżyć wraz ze swoim bratem bliźniakiem André, kilka z jego rzeźb, których zdjęcia załączam, są szczególnie bolesne i trudne. Obaj bracia mieli wysoce rozwinięty zmysł artystyczny – mój ojciec rzeźbił, a jego brat malował – jego prace związane z Holokaustem miały zaszczyt być wystawione podczas inauguracji Miejsca Pamięci w Caen. Jeśli chodzi o naszego ojca, nie chciał rozstawać się ze swoimi rzeźbami, ale po jego śmierci, mój brat i ja chcielibyśmy, aby te cztery rzeźby spoczęły w miejscu pamięci, gdzie znajdą spokój i powitanie, na jakie zasługują”.

Natomiast syn André Rotha, Claude, napisał: „Spotkałem się z moją 103-letnią żyjącą ciotką

5 rzezb autorstwa Paula Rotha zostało przekazanych przez jego c rk  Claudine i syna Laurent'a. Trzy z nich zatytułowane: „Krzyk” (1980), „Ocalał ” (1998) i „Pitié!/Litości!” to niezwykle ekspresyjne, niemal naturalistyczne wizerunki ludzi, których wychudzone, zniekształcone przez g łd ciała noszą piętno człowieka skazanego na Auschwitz. Dwie rzeźby bez tytułów przedstawiają m ężczyzn  pod  cian  z ran  ci t  na klatce piersiowej, a także dłonie wydobywające się z ziemi.

Obraz autorstwa André Rotha podarowany został przez jego syna Claude'a. Nosi on tytuł „Selekcja lub eliminacja” (1985). Widzimy na nim w ntrze baraku wi źniarskiego, w którym dwóch esesmanów przeprowadza selekcj  wśród więźniów. Niestety pozostałe obrazy André Rotha poświęcone jego obozowym przeżyciom zostały rodzinie skradzione.

– Ten niezwykle dar nie tylko uzupełnił naszą wiedz  o historii deportowanych do Auschwitz ludzi i ich powojennych losach, ale również wzbogacił naszą kolekcj  o prace o ogromnej

dzieci i ich matka, została aresztowana 22 maja 1944 r. Umieszczono ich na cztery tygodnie w więzieniu Fort Montluc, skąd wywieziono ich do obozu przejściowego Drancy, a stamtąd do Auschwitz, transportem nr 76 z 30 czerwca 1944 r.

55-letnia Laure została zamordowana w komorze gazowej natychmiast po selekcji. Marcelle, Françoise, André i Paul zostali zarejestrowani w obozie.

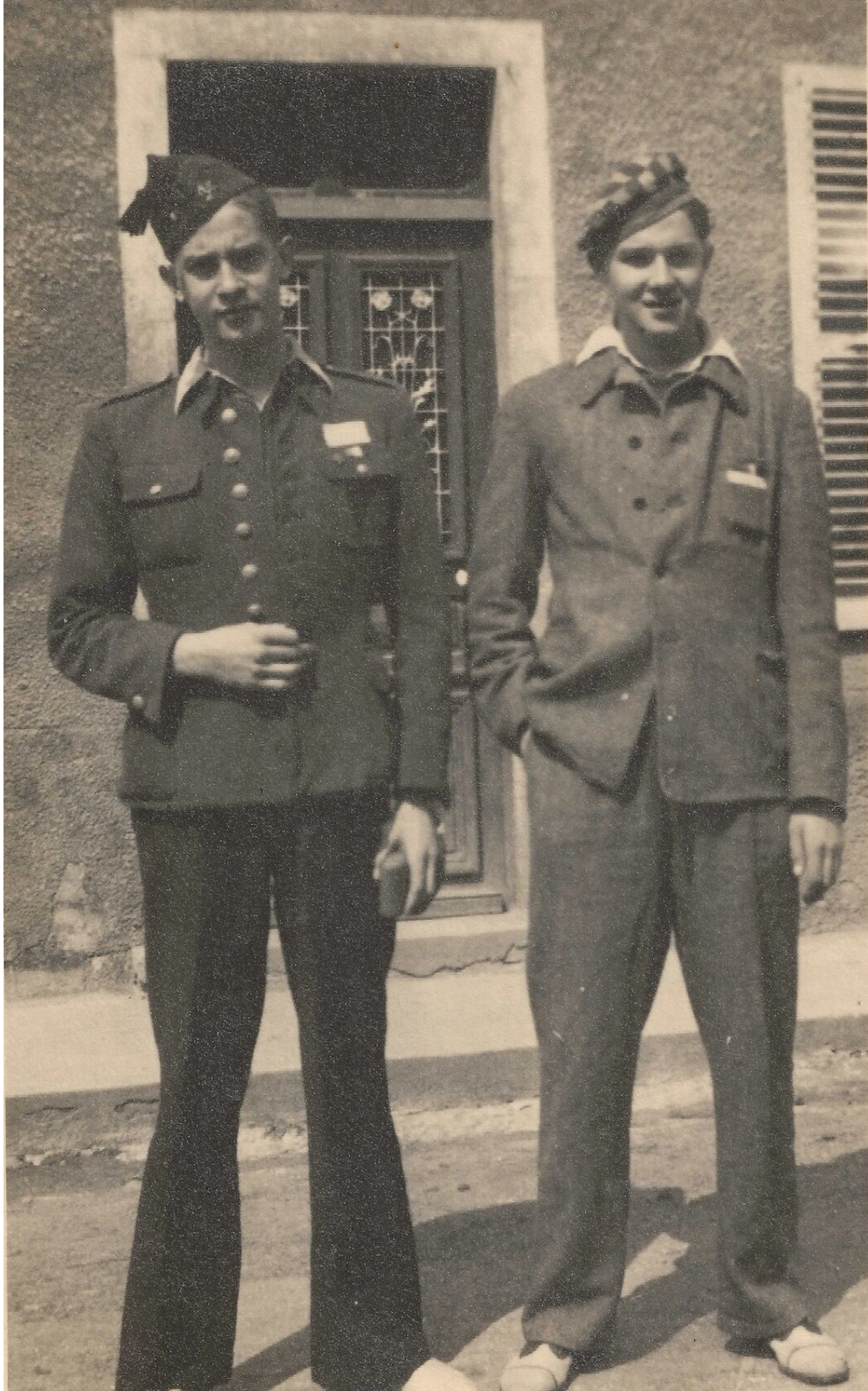
Paul i André zostali zarejestrowani pod numerami A-16838 i A-16839 i przeniesieni do obozu Auschwitz III-Monowitz. Przez cały okres pobytu w obozie starali trzymać się razem.

Marcelle i Françoise pozostały w Auschwitz II-Birkenau. Siostry trzymały się razem, dopóki Franciszka nie zachorowała – prawdopodobnie na tyfus. Przeniesiono ją do szpitala obozowego, gdzie zmarła. Marcelle natomiast została poddana selekcji i po przebytych świerzbie, z ranami na skórze, została skierowana "na złą stronę". Na szczęście, jako studentka medycyny potrafiła wytłumaczyć esesmanowi, że ma tylko świerzb. To uratowało jej życie. Na przełomie września i października 1944 r. przewieziono ją do innego obozu. Przeżyła wojnę.

Paul i André Roth pozostali w Auschwitz aż do czasu ewakuacji obozu. Podczas Marszu Śmierci trafili do Buchenwaldu, gdzie doczekali wyzwolenia.

Po wojnie Marcelle została psychiatrą. Dziś ma 103 lata i mieszka w Paryżu. Paul i André na

dzieci i ich matka, została aresztowana 22 maja 1944 r. Umieszczono ich na cztery tygodnie w więzieniu Fort Montluc, skąd wywieziono ich do obozu przejściowego Drancy, a stamtąd do Auschwitz, transportem nr 76 z 30 czerwca 1944 r.

55-letnia Laure została zamordowana w komorze gazowej natychmiast po selekcji. Marcelle, Françoise, André i Paul zostali zarejestrowani w obozie.

Paul i André zostali zarejestrowani pod numerami A-16838 i A-16839 i przeniesieni do obozu Auschwitz III-Monowitz. Przez cały okres pobytu w obozie starali trzymać się razem.

Marcelle i Françoise pozostały w Auschwitz II-Birkenau. Siostry trzymały się razem, dopóki Franciszka nie zachorowała – prawdopodobnie na tyfus. Przeniesiono ją do szpitala

NAGRODY IM. WITOLDA PILECKIEGO 2025

Znamy nazwiska autorów książek nominowanych do piątej edycji Międzynarodowej Nagrody im. Witolda Pileckiego! Spośród 60 zgłoszonych książek kapituła wyłoniła 12 publikacji, które walczą o nagrody w trzech kategoriach.

Od 2021 roku Instytut Pileckiego corocznie przyznaje Międzynarodową Nagrodę im. Witolda Pileckiego w trzech kategoriach: naukowa książka historyczna, reportaż historyczny i nagroda specjalna. W tym roku do konkursu zgłoszono 60 pozycji wydanych nakładem 35 wydawnictw, zarówno polskich, jak i zagranicznych. Partnerem nagrody jest Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau.

Książki nadane do tegorocznego konkursu prezentują wysoki poziom warsztatu naukowego i pisarskiego, opowiadają też o ważnych dla historii i polskiego społeczeństwa tematach.

Wyróżnione publikacje charakteryzują się nowatorskim podejściem, dobrym udokumentowaniem wniosków, a także dbałością o prawdę.

NOMINACJE 2025

8 października 2025 roku odbyło się posiedzenie Kapituły Nagrody im. Witolda Pileckiego w składzie dr Piotr Cywiński, prof. Padraic Kenney, Krzysztof Kosior, dr hab. Damian Markowski, Aneta Prymaka-Oniszk, prof. Pierre-Frédéric Weber, na którym wyłoniono nominowane w tym roku publikacje.

W kategorii **„Naukowa książka historyczna”** Kapituła Nagrody wyłoniła najlepsze monografie na temat doświadczenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej konfrontacji z totalitaryzmem w XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem Polski. W tym roku nominowano pięć publikacji:

- Michał Bilewicz, *Traumaland. Polacy w cieniu przeszłości*, Wydawnictwo MANDO / Wydawnictwo WAM.
- Tomasz Ceran, *Zbrodnia pomorska 1939. Początek ludobójstwa niemieckiego w okupowanej Polsce*, Instytut Pamięci Narodowej.
- Piotr M. Majewski, *Brzydkie słowo na „k”. Rzecz o kolaboracji*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Dariusz Węgrzyn, *„Internirung”. Deportacja mieszkańców Górnego Śląska do ZSRS na tle wywózek niemieckiej ludności cywilnej z terenu Europy Środkowo-Wschodniej do sowieckich łagrów pod koniec II wojny światowej*, Instytut Pamięci Narodowej.
- Rafał Wnuk, Sławomir Poleszak, *Nieźłomni czy realiści? Polskie podziemie antykomunistyczne bez patosu*, Wydawnictwo Literackie.

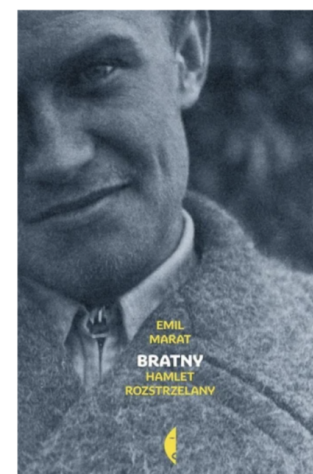
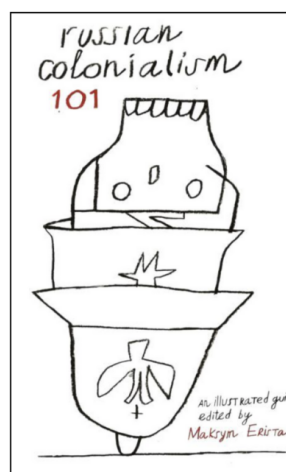
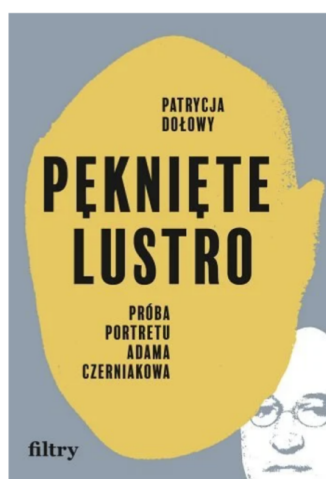
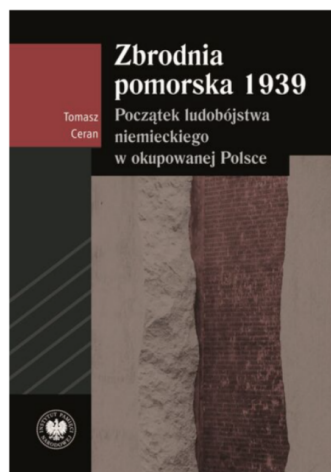
W kategorii **„Reportaż historyczny”** Kapituła Nagrody doceniła książki, która oferują czytelnikowi wciągającą opowieść o doświadczeniu krajów Europy Środkowo-Wschodniej konfrontacji z totalitaryzmem w XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem Polski.

Nominowano cztery publikacje:

- Patrycja Dołowy, *Pęknięte lustro. Próba portretu Adama Czerniakowa*, Wydawnictwo Filtry.
- Grzegorz Gauden, *Polska sprawa Dreyfusa. Kto próbował zabić prezydenta*, Wydawnictwo Agora.
- Emil Marat, *Bratny. Hamlet rozstrzelany*, Wydawnictwo Czarne.
- Michał Przeperski, *Dziki Wschód. Transformacja po polsku 1986–1993*, Wydawnictwo

Od 2021 roku Instytut Pileckiego corocznie przyznaje Międzynarodową Nagrodę im. Witolda Pileckiego w trzech kategoriach: naukowa książka historyczna, reportaż historyczny i nagroda specjalna. W tym roku do konkursu zgłoszono 60 pozycji wydanych nakładem 35 wydawnictw, zarówno polskich, jak i zagranicznych. Partnerem nagrody jest Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau.

Książki nadesłane do tegorocznego konkursu prezentują wysoki poziom warsztatu naukowego i pisarskiego, opowiadają też o ważnych dla historii i polskiego społeczeństwa tematach. Wyróżnione publikacje charakteryzują się nowatorskim podejściem, dobrym udokumentowaniem wniosków, a także dbałością o prawdę.

42. POSIEDZENIE MIĘDZYNARODOWEJ RADY OŚWIĘCIMSKIEJ

18 i 19 listopada w Muzeum Auschwitz odbyło się 42. Posiedzenie Międzynarodowej Rady Oświęcimskiej pod przewodnictwem prof. Dariusza Stoli. Członkowie MRO mogli zobaczyć niemal ukończoną pierwszą z trzech części Nowej Wystawy Głównej, która już niedługo zostanie udostępniona odwiedzającym Muzeum.

W posiedzeniu wzięł udział m.in. wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego Marek Krawczyk, który odczytał list przesłany do członków Rady przez minister Martę Cienkowską.

„Po ponad pół wieku rozpoczynamy zmianę Wystawy Głównej w Miejscu Pamięci Auschwitz. To wydarzenie o ogromnym znaczeniu – nie tylko dla historii, ale także dla naszej współczesnej wrażliwości i odpowiedzialności. [...] Nowa ekspozycja, w całości finansowana przez państwo polskie, to wyraz odpowiedzialności naszego państwa i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego za zapewnienie stabilnych warunków dla tworzenia tej wyjątkowej wystawy w miejscu, które ma znaczenie dla całego świata” – napisała minister Marta Cienkowska.

„Chcę podkreślić jednoznacznie, Auschwitz nie może być areną sporu politycznego. Ani w Polsce, ani nigdzie indziej. To Miejsce Pamięci, którego ochrona i powaga są wartością nadrzędną. Oczekujemy, że wszystkie państwa, środowiska i media będą tę zasadę szanować” – czytamy w liście.

„Codzienna praca zespołu Muzeum Auschwitz to nie tylko zawód – to misja. Wymaga niezwyklej wiedzy, profesjonalizmu, ale też dojrzałości etycznej i moralnej. Bardzo dziękuję wszystkim pracownikom Muzeum za ich wysiłek, dzięki któremu prawda Auschwitz jest przekazywana kolejnym pokoleniom w sposób wierny, godny i pełen szacunku” – napisała minister kultury i dziedzictwa narodowego. Podczas posiedzenia Międzynarodowej Rady Oświęcimskiej minister Marek Krawczyk odznaczył przewodniczącego Rady prof. Dariusza Stole Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

Minister Krawczyk wręczył również dyrektorowi Muzeum Auschwitz dr. Piotrowi M. A. Cywińskiemu powołanie na kolejną kadencję na tym stanowisku. Będzie on kierował pracami Muzeum i Miejsca Pamięci do końca 2030 r.

Dyrektor Cywiński w podsumowaniu wydarzeń z ostatnich sześciu miesięcy podkreślił, że frekwencja w Muzeum wraca stopniowo do poziomu sprzed pandemii i w tym roku liczba odwiedzających wyniesie ok. dwóch milionów.

Wśród różnych wydarzeń, dyrektor mówił nie tylko o rocznicach, takich jak 80. rocznica wyzwolenia, 85. rocznica deportacji pierwszych Polaków do KL Auschwitz, czy 81. rocznica likwidacji obozu rodzinnego dla Romów i Sinti, ale także o międzynarodowej konferencji edukacyjnej „Remember. Czy pamięć wystarczy w XXI wieku?”.

– To konferencja metodologiczna, którą organizujemy co dwa lata, dla osób, które są przede wszystkim organizatorami edukacji w różnych krajach, muzeach i miejscach pamięci. Na takich spotkaniach pada co raz więcej pytań kulturowych i cywilizacyjnych. Te

Polsee, umiemy go rozumieć. To miejsce i ludzie, którego ochrona i powaga są wartością nadrzedną. Oczekujemy, że wszystkie państwa, środowiska i media będą tę zasadę szanować” – czytamy w liście.

„Codzienna praca zespołu Muzeum Auschwitz to nie tylko zawód – to misja. Wymaga niezwyklej wiedzy, profesjonalizmu, ale też dojrzałości etycznej i moralnej. Bardzo dziekuję wszystkim pracownikom Muzeum za ich wysiłek, dzieki któremu prawda Auschwitz jest przekazywana kolejnym pokoleniom w sposób wierny, godny i pełen szacunku” – napisała minister kultury i dziedzictwa narodowego

Podczas posiedzenia Międzynarodowej Rady Oświęcimskiej minister Marek Krawczyk odznaczył przewodniczącego Rady prof. Dariusza Stół Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

Minister Krawczyk wręczył również dyrektorowi Muzeum Auschwitz dr. Piotrowi M. A. Cywińskiemu powołanie na kolejną kadencję na tym stanowisku. Będzie on kierował

Dyrektor, podsumowując 80. rocznicę wyzwolenia niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz, mówił również o krystalizujących się koncepcjach dotyczących tych najważniejszych obchodów rocznicowych w Miejscu Pamięci w przyszłości. W toku dyskusji Rada jednomyślnie przyjęła uchwałę następującej treści: „Międzynarodowa Rada Oświęcimska popiera koncepcję, by – wzorem 80. rocznicy wyzwolenia – podczas obchodów 27 stycznia, program nie przewidywał przemówień politycznych, a koncentrował się na głosach Ofiar i Ocalałych z Auschwitz”.

Podczas posiedzenia dyrektor Cywiński oraz dyrektor generalny Telewizji Polskiej Tomasz Sygut podpisali porozumienie dotyczące realizacji sygnału telewizyjnego z obchodów kolejnych rocznic wyzwolenia, jak i towarzyszącego im międzynarodowego studia publicystycznego, w latach 2026-2030.

W swoim sprawozdaniu dyrektor Cywiński wspomniał również o pracy edukacyjnej Muzeum realizowanej w Internecie, między innymi o cieszącym się dużą popularnością podcaście „O Auschwitz”, który dostępny jest nie tylko w języku polskim i angielskim, ale także w językach migowych PJM i SJM.

Podkreślił, że Muzeum na platformach społecznościowych obserwuje już prawie 3 miliony osób, choć jest to przestrzeń coraz trudniejsza dla realizacji misji Muzeum: – Polaryzacja i wulgaryzacja cały czas tam postępują. Mamy wrażenie, że pewne granice cały czas się w dyskusji online przesuwają w złą stronę. Jednak cały czas jesteśmy obecni w tej przestrzeni, bowiem widzimy taką potrzebę. Staramy się także wzmacniać naszą obecność w serwisie YouTube poprzez realizację kolejnych krótkich filmów poświęconych historii Auschwitz.

Nowym elementem w przestrzeni internetowej jest także strona: powstrzymaj-negacjonizm.auschwitz.org. Strona ta ma pomóc internautom zrozumieć strategię współczesnych

Dyrektor, podsumowując 80. rocznicę wyzwolenia niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz, mówił również o krystalizujących się koncepcjach dotyczących tych najważniejszych obchodów rocznicowych w Miejscu Pamięci w przyszłości. W toku dyskusji Rada jednomyślnie przyjęła uchwałę następującej treści: „Międzynarodowa Rada Oświęcimska popiera koncepcję, by – wzorem 80. rocznicy wyzwolenia – podczas obchodów 27 stycznia, program nie przewidywał przemówień politycznych, a koncentrował się na głosach Ofiar i Ocalałych z Auschwitz”.

Podczas posiedzenia dyrektor Cywiński oraz dyrektor generalny Telewizji Polskiej Tomasz Sygut podpisali porozumienie dotyczące realizacji sygnału telewizyjnego z obchodów kolejnych rocznic wyzwolenia, jak i towarzyszącego im międzynarodowego studia publicystycznego, w latach 2026-2030.

W swoim sprawozdaniu dyrektor Cywiński wspomniał również o pracy edukacyjnej Muzeum realizowanej w Internecie, między innymi o cieszącym się dużą popularnością podcaście „O Auschwitz”, który dostępny jest nie tylko w języku polskim i angielskim, ale także w językach migowych PJM i SJM.

Podkreślił, że Muzeum na platformach społecznościowych obserwuje już prawie 3 miliony osób, choć jest to przestrzeń coraz trudniejsza dla realizacji misji Muzeum: – Polaryzacja i wulgaryzacja cały czas tam postępują. Mamy wrażenie, że pewne granice cały czas się w dyskusji online przesuwają w złą stronę. Jednak cały czas jesteśmy obecni w tej przestrzeni, bowiem widzimy taką potrzebę. Staramy się także wzmacniać naszą obecność w serwisie YouTube poprzez realizację kolejnych krótkich filmów poświęconych historii Auschwitz.

Nowym elementem w przestrzeni internetowej jest także strona: powstrzymaj-negacjonizm.auschwitz.org. Strona ta ma pomóc internautom zrozumieć strategię współczesnych negacjonistów aktywnych przede wszystkim na platformach społecznościowych, a także pozwala na szybkie kopiowanie przygotowanych przez historyków argumentów.

Mówiąc o pracach wystawienniczych, dyrektor Cywiński mówił o otwartej we wrześniu wystawie poświęconej Polakom deportowanym do KL Auschwitz, podróżującej ekspozycji „Auschwitz. Nie tak dawno. Nie tak daleko” udostępnionej w październiku w Union Terminal w Cincinnati, a także tymczasowej wystawie sztuki współczesnej „Prussian Blue” Yishaia Jusidmana, którą oglądać można na terenie byłego obozu Auschwitz I.

– Poza tym rozpoczęliśmy prace nad wystawą sztuki więźniarskiej, która będzie mówić o tematyce odczłowieczenia. To następny duży projekt na przyszłość. Będzie ona zawierała część przeprowadzającą odwiedzających przez różne poziomy odczłowieczenia, a także przestrzeń wystaw czasowych, gdzie prezentować będziemy na zasadzie rotacji prace oryginalne. W taki sposób chcielibyśmy uratować część tego przekazu, który pojawiał się w pytaniach do Ocalałych: co czuło się, gdy było się w obozie? Pokazanie tego poprzez sztukę pozwoli przekazać właśnie te emocje. Obrazy i rysunki nie będą już tylko ilustracjami, ale będą częścią tej narracji o człowieku – powiedział dyrektor Cywiński.

Z kolei do współczesnych twórców filmowych jest adresowany nowy projekt, realizowany we współpracy z Fundacją Auschwitz-Birkenau. Picture from Auschwitz to pionierska inicjatywa, której częścią jest wierna, cyfrowa replika niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady w skali 1:1, dostępna dla twórców filmowych. Szczegóły znaleźć można na stronie film.auschwitz.org.

Dyrektor mówił także o prowadzonych przez Muzeum pracach konserwatorskich, wykonywanych przede wszystkim przy historycznych budynkach murowanych oraz ruinach komór gazowych i krematoriów na terenie byłego obozu Auschwitz II-Birkenau, które są finansowane ze środków Fundacji Auschwitz-Birkenau. Już wkrótce odwiedzającym zostanie udostępniony po

ODSŁONIĘCIE ODRESTAUROWANEGO NAGROBKA LEGIONISTY IZYDORA HIRSCHA

11 listopada 2025 roku, w Narodowe Święto Niepodległości, na Cmentarzu Żydowskim w Oświęcimiu odbyła się uroczystość odsłonięcia odrestaurowanego nagrobka Icchaka Izidora Hirscha – polskiego legionisty, patrioty, Żyda i Polaka.

Wydarzenie zorganizowane przez Muzeum Żydowskie w Oświęcimiu upamiętniło postać młodego oświęcimianina, który służył w Legionach Polskich, formacji, dzięki której Polska odzyskała niepodległość w 1918 roku. Na jego nagrobku widnieją dwa wyjątkowe symbole – orzeł w koronie i Gwiazda Dawida – świadectwo polsko-żydowskiej tożsamości Hirscha.

Podczas uroczystości dyrektor muzeum Tomasz Kuncewicz podkreślił, że przywrócenie pamięci o Izidorze Hirschu ma wymiar symboliczny:

„Odsłaniamy dziś nagrobek legionisty, patrioty, Żyda i Polaka. Przywracamy pamięć o człowieku, który swoim życiem potwierdził, że polskość to nie kwestia pochodzenia, ale wyboru serca. Antysemityzm i wszelka nienawiść są antypolskością, bo obrażają pamięć tych, którzy walczyli za wolną Polskę.”

Dyrektor przypomniał też słowa Juliana Tuwima:

„Jestem Polakiem, bo mi się tak podoba. (...) Nie dzielę Polaków na rodowitych i nierodowitych – pozostawiam to rasistom, rodzimym i nierodzimym hitlerowcom.”

Wśród gości wydarzenia był m.in. Wicekonsulka Republiki Federalnej Niemiec w Krakowie Sandra Heiskanen, Prezydent Miasta Oświęcimia Janusz Chwierut, Wicestarościna Powiatu Oświęcimskiego Teresa Jankowska oraz Przewodnicząca Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Bielsku-Białej Dorota Wiewióra.

Uroczystość zakończyła się modlitwą wyrecytowaną przez dra Sławomira Pastuszkę z Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Katowicach, symbolicznym złożeniem kamieni i kwiatów na grobie legionisty oraz spacerem po cmentarzu żydowskim, który poprowadził kurator Muzeum Żydowskiego i współautor publikacji o tej nekropolii dr Artur Szyndler, opowiadając o innych zasłużonych żydowskich oświęcimianach.

Projekt konserwacji i renowacji nagrobka został zrealizowany dzięki wsparciu finansowemu licznych instytucji i darczyńców, w tym Konsulatu Republiki Federalnej Niemiec w Krakowie, Miasta Oświęcim, Powiatu

רחוק
יצחק
הירש
נפ' ב' דמו' ה'

tu spocza
OR HIRSCH
ONISTA POLSKI
nia 23 /11

RELACJA Z DNIA OBCHODÓW 85. ROZCHNIY ZAMKNIĘCIA GRANIC GETTA WARSZAWSKIEGO

Obchody 85. rocznicy zamknięcia granic getta warszawskiego miały charakter dwudniowy: 16 i 17 listopada. Program pierwszego dnia skupił się na pamięci o dr Annie Braude-Hellerowej i wydarzeniach związanych z zamknięciem dzielnicy żydowskiej, drugiego zaś – na wspólnej ceremonii zapalenia zniczy pod zachowanym fragmentem muru dawnego getta, przy ul. Siennej 53.

16 listopada przy ul. Szpitalnej 5 we współpracy ze Stowarzyszeniem Drugie Pokolenie odstoniliśmy Kamień Pamięci (Stolperstein) poświęcony dr Annie Braude-Hellerowej, naczelniej lekarce Żydowskiego Szpitala Dziecięcego im. Bersohnów i Baumanów. Był to ostatni adres, pod którym mieszkała do czasu przymusowej przeprowadzki do getta.

Kamień odstonowały jej wnuczki – Ewa Heller-Ekblad i Anna May Heller. Dla obu był to ważny moment upamiętnienia babci, która w maju 1943 r. pozostała w szpitalu z dziećmi i personelem do samego końca. Wydarzeniu towarzyszył poruszający recital skrzypaczki Sary Kandelszajn. Wydarzenie zgromadziło licznych gości i cieszyło się dużym zainteresowaniem medialnym.

Równolegle do uroczystości odstonięcia Kamienia Pamięci odbył się spacer „Śladami murów getta warszawskiego”, poprowadzony przez Katarzynę Jankowiak (MGW). Rozpoczął się przy zachowanym fragmencie muru getta przy ul. Złotej 62, a następnie prowadził przez miejsca,

Wnuczki dr Anny Braude-Hellerowej, naczelnej lekarki Żydowskiego Szpitala Dziecięcego im. Bersohnów i Baumanów: Ewa Heller-Ekblad i Anna May Heller.
Fot. Robert Wilczyński

16 listopada przy ul. Szpitalnej 5 we współpracy ze Stowarzyszeniem Drugie Pokolenie odstoniliśmy Kamień Pamięci (Stolperstein) poświęcony dr Annie Braude-Hellerowej, naczelnej lekarce Żydowskiego Szpitala Dziecięcego im. Bersohnów i Baumanów. Był to ostatni adres, pod którym mieszkała do czasu przymusowej przeprowadzki do getta.

Kamień odstoniły jej wnuczki – Ewa Heller-Ekblad i Anna May Heller. Dla obu był to ważny moment upamiętnienia babci, która w maju 1943 r. pozostała w szpitalu z dziećmi i personelem do samego końca. Wydarzeniu towarzyszył poruszający recital skrzypaczki Sary Kandelszajn. Wydarzenie zgromadziło licznych gości i cieszyło się dużym zainteresowaniem medialnym.

Równolegle do uroczystości odstonięcia Kamienia Pamięci odbył się spacer „Śladami murów getta warszawskiego”, poprowadzony przez Katarzynę Jankowiak (MGW). Rozpoczął się przy zachowanym fragmencie muru getta przy ul. Złotej 62, a następnie prowadził przez miejsca, w których przetrwały ostańce dawnej dzielnicy żydowskiej m.in. przy ul. Waliców, Grzybowskiej, Żelaznej i Chłodnej. Wraz z opowieścią o zamknięciu granic getta i okresie go poprzedzającym, spacer pozwolił osadzić w konkretnym topograficznym kontekście indywidualne historie, w tym losy dr Braude-Hellerowej. Dramat warszawskich Żydów zaczął się na długo przed zamknięciem murów getta – już 21 sierpnia 1940 r. diarysta getta Chaim Kapłan pisał „Pętla na naszej szyi zaciska się z dnia na dzień coraz mocniej”.

Tego samego dnia o godzinie 17.00 w siedzibie Instytutu Pileckiego odbyła się premiera filmu w reżyserii Maszy Makarowej „Wnuczka Naczelnej”. Dokument przedstawił historię Ewy Heller-Ekblad, psychoanalityczki, dziś mieszkającej w Szwecji, która jako dziecko została wyprowadzona z getta.

W filmie wraca do miejsc związanych z pierwszymi latami życia i rekonstruuje historię swojej rodziny na podstawie niepełnych wspomnień i przekazów („okruchów pamięci”), próbując zrozumieć decyzję babci – dr Anny

REKONSTRUKCJA 3D CIĘŻARÓWKI, KOMORY GAZOWEJ

Stowarzyszenie Tiergarten4 Association e.V., we współpracy z Fundacją Pomnika Pomordowanych Żydów Europy w Berlinie, opublikowało dziś krótki film i wykład, prezentujący trójwymiarową rekonstrukcję nazistowskiej ciężarówki, gazowej przydzielonej SS-Sonderkommando VIIa w okupowanym Związku Sowieckim w kwietniu 1942 roku.

Rekonstrukcja 3D powstała w ramach badań do niedawno opublikowanej książki „Engineered for Mass Murder – The Nazi Gas Vans: 1939-1945” (Stworzone do masowych mordów – nazistowskie ciężarówki, komory gazowe: 1939–1945), która zawiera piętnaście weryfikowalnych fotografii nazistowskiej furgonetki gazowej opublikowanych po raz pierwszy.

Cameron A. Munro autor książki: „Stworzenie rekonstrukcji 3D pozwoliło nam lepiej zrozumieć cechy techniczne i sposób działania nazistowskich komór gazowych na ciężarówkach, ale co prawdopodobnie ważniejsze, pozwala nam teraz udostępnić opinii publicznej dokładny obraz tych komór gazowych, umożliwiając ogółowi społeczeństwa po raz pierwszy wyobrażenie sobie furgonetki gazowej w całym jej barbarzyństwie inżynierskim i naukowym”.

Od procesów norymberskich w latach 1945-1946 kwestia wykorzystania przez nazistów komór gazowych na ciężarówkach owiana jest niepewnością, tajemnicą i przekłamaniami, głównie z powodu braku weryfikowalnych fotografii, ale także braku książki autorstwa uznanego historyka. Te komory gazowe stały się głośną sprawą negacjonistów Holokaustu.

Wraz z publikacją książki „Engineered for Mass Murder – The Nazi Gas Vans: 1939-1945” Cameron A. Munro po raz pierwszy opisuje historię pochodzenia, projekt, konstrukcję i działanie komór gazowych na ciężarówkach furgonetek gazowych. Naziści, używając około dwudziestu ciężarówek-komór gazowych o tej samej konstrukcji, co pojazd przydzielony do SS-Sonderkommando VIIa, zamordowali ponad 300 000 Żydów, Sinti i Romów, osób z niepełnosprawnościami umysłowymi i fizycznymi, partyzantów i innych ofiar na terytoriach pod niemiecką kontrolą – w tym w anektowanej Austrii, okupowanej Polsce, krajach bałtyckich, Serbii i niektórych terytoriach Związku Radzieckiego (obecnie Białoruś, Ukraina i część Rosji) – między grudniem 1941 roku a końcem wojny. Do głównych miejsc masowych mordów z użyciem ciężarówek należał obóz zagłady Kulmhof na okupowanej Polsce.

Uwe Neumärker, Dyrektor Fundacji Pomnik Pomordowanych Żydów Europy powiedział: „Lata badań Camerona Munro pomogły Fundacji stworzyć wystawę poświęconą praktycznie nieznanemu obozowi zagłady Kulmhof. Mamy

MUZEUM WESTERPLATTE: PODPISANIE UMOWY NA PROJEKT WYSTAWY

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku podpisało umowę z firmą JAZ + Architekci sp. z o.o. na zaprojektowanie wystawy głównej w gmachu powstającego Muzeum Westerplatte – nowym oddziale instytucji.

Ekspozycja ma się mieścić w dwukondygnacyjnym budynku głównym Muzeum Westerplatte, położonym poniżej powierzchni gruntu, w pobliżu pomnika Obrońców Wybrzeża. Rozpoczęcie budowy zaplanowane jest na drugą połowę 2026 roku, w ramach drugiego etapu inwestycji, mającej na celu rewitalizację pomnika historii Pole Bitwy na Westerplatte, zgodnie z wieloletnim programem przyjętym przez Radę Ministrów. Inwestycja jest finansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Powierzchnia użytkowa obiektu wyniesie około 7000 metrów kwadratowych, z czego prawie 2800 metrów kwadratowych zostanie przeznaczonych pod przestrzeń wystawienniczą.

Wystawa opowiadać będzie głównie o przebiegu walk na półwyspie i losach polskich żołnierzy, którzy go bronili.

– Chcemy, aby w sposób dobitny podkreślała, że to tutaj rozpoczęła się II wojna światowa i że właśnie to miejsce stało się symbolem polskiego patriotyzmu. Nawiązując do słów Jana Pawła II, chcemy zapytać zwiedzających: co jest waszym Westerplatte? – tłumaczy prof. Rafał Wnuk, dyrektor MIIWŚ. – Zarówno Gdańsk, jak i cała Polska będą mogli być dumni z tego miejsca – podkreśla.

Tworzenie nowego Muzeum 20 maja 2025 r. w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku odbyły się obrady w ramach przeprowadzonego „Jednoetapowego realizacyjnego Konkursu na opracowanie koncepcji projektowej Wystawy Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 – Oddziału Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku na Westerplatte”. Zgłoszono 4 prace. Sąd konkursowy wyłonił zwycięzcę, firmę Trias AVI sp. z o.o, która w ramach nagrody otrzymała prawo do wzięcia udziału w negocjacjach dotyczących podpisania umowy na prace projektowe w trybie zamówienia z wolnej ręki. Brak porozumienia sprawił, że Muzeum przystąpiło do rozmów z pracownią projektową JAZ + Architekci sp. z o.o. z Warszawy (zdobywcą drugiej nagrody) i 8 października 2025 r. podpisano umowę.

– Wybór firmy i formalne nawiązanie współpracy to kolejny krok przybliżający nas do realizacji celu, jakim jest stworzenie Muzeum Westerplatte – mówi dyrektor Muzeum II Wojny Światowej.

Wystawa będzie się składała z pięciu bloków tematycznych zatytułowanych:

01

Wizualizacja strefy amfiteatralnej, w której zwiedzający oglądają multimedialną projekcję na dwóch monumentalnych ekranach. Schematyczna mapa półwyspu wyświetlana na podłodze wskazuje lokalizację prezentowanych wydarzeń, a efekty świetlno-dźwiękowe wzbogacają odbiór i podkreślają kulminacyjne momenty.

SEKCJA 2. BITWA

A. ANIMOWANA PREZENTACJA PRZEBIEGU OBRONY

Ekspozycja ma się mieścić w dwukondygnacyjnym budynku głównym Muzeum Westerplatte, położonym poniżej powierzchni gruntu, w pobliżu pomnika Obrońców Wybrzeża. Rozpoczęcie budowy zaplanowane jest na drugą połowę 2026 roku, w ramach drugiego etapu inwestycji, mającej na celu rewitalizację pomnika historii Pole Bitwy na Westerplatte, zgodnie z wieloletnim programem przyjętym przez Radę Ministrów. Inwestycja jest finansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Powierzchnia użytkowa obiektu wyniesie około 7000 metrów kwadratowych, z czego prawie 2800 metrów kwadratowych zostanie przeznaczonych pod przestrzeń wystawienniczą.

Wystawa opowiadać będzie głównie o przebiegu walk na półwyspie i losach polskich żołnierzy, którzy go bronili.

– Chcemy, aby w sposób dobitny podkreślała, że to tutaj rozpoczęła się II wojna światowa i że właśnie to miejsce stało się symbolem polskiego patriotyzmu. Nawiązując do słów Jana Pawła II, chcemy zapytać zwiedzających: co jest waszym Westerplatte? – tłumaczy prof. Rafał Wnuk, dyrektor MIIWŚ. – Zarówno Gdańsk, jak i cała Polska będą mogli być dumni z tego miejsca – podkreśla.

Tworzenie nowego Muzeum 20 maja 2025 r. w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku odbyły się obrady w ramach przeprowadzonego „Jednoetapowego realizacyjnego Konkursu na opracowanie koncepcji projektowej Wystawy Muzeum Westerplatte i Wojny

AKTUALIZACJA ZALECEŃ DOTYCZĄCYCH NAUCZANIA O HOLOKAUŚCIE

Międzynarodowy Sojusz na rzecz Pamięci o Holokauście (IHRA) aktualizuje swoje „Zalecenia dotyczące nauczania i uczenia się o Holokauście”. Wydanie, opublikowane po raz pierwszy w 2019 roku, zachowa podstawową strukturę dokumentu w zakresie tego, dlaczego, po co i w jaki sposób nauczać o Holokauście, wspierając jednocześnie nauczycieli w reagowaniu na współczesne realia panujące w szkołach.

W tym wydaniu większy nacisk położono na takie tematy, jak znaczenie szkoleń i rozwoju zawodowego nauczycieli, edukacja włączająca młodszych uczniów oraz możliwości i wyzwania związane z nowymi technologiami.

Dzięki tej aktualizacji „Zalecenia dotyczące nauczania i uczenia się o Holokauście” są teraz bardziej zbliżone strukturą i układem do „Zaleceń dotyczących nauczania i uczenia się o prześladowaniach i ludobójstwie Romów w okresie nazistowskim” wydane przez IHRA. Ma to na celu ułatwienie nauczycielom korzystania z obu źródeł do nauczania tych odrębnych, ale powiązanych ze sobą historii.

Co nowego?

Edukacja włączająca: Nowe wydanie zawiera wskazówki, jak uczynić edukację o Holokauście dostępną dla wszystkich uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Jest to szczególnie istotne, ponieważ edukacja włączająca staje się najlepszą praktyką we wszystkich krajach członkowskich IHRA.

Nauczanie młodszych uczniów: Coraz więcej krajów wprowadza obowiązek edukacji o Holokauście na poziomie podstawowym. Uaktualnione zalecenia przedstawiają podejście dostosowane do wieku, które pomaga nauczycielom budować empatię i świadomość wśród młodszych uczniów, jednocześnie traktując trudne treści z wrażliwością.

Technologie cyfrowe: Zmieniona część została dostosowana do dzisiejszej rzeczywistości cyfrowej – obejmuje korzystanie ze sztucznej inteligencji i mediów społecznościowych – pomaga nauczycielom odpowiedzialnie korzystać z technologii i wspiera uczniów w krytycznym myśleniu o tym, jakie treści na temat Holokaustu napotykają w Internecie.

Rozwiązywanie problemu antysemityzmu: Uaktualnione zalecenia kładą większy nacisk na antysemityzm jako kluczowy element zrozumienia Holokaustu. Pomaga to nauczycielom wyjaśnić zarówno historyczne przyczyny Holokaustu, jak i wciąż istniejące zagrożenia związane z antysemityzmem.

Kształcenie nauczycieli i rozwój zawodowy: Uaktualnione zalecenia podkreślają, że skuteczna edukacja o Holokauście jest zależna od kształcenia się przez całe życie. Podkreślają one znaczenie szkoleń nauczycieli i ciągłego rozwoju zawodowego, zachęcając ich do pozostawania na bieżąco z nowymi badaniami, zasobami i metodologiami. Decydenci polityczni są proszeni o zapewnienie nauczycielom regularnych możliwości dostępu do rozwoju zawodowego i uczestnictwa w nim.

RECOMMENDATIONS FOR
**TEACHING AND
LEARNING**
ABOUT THE HOLOCAUST

INTERNATIONAL
**HOLOCAUST
REMEMBRANCE**
ALLIANCE

MIĘDZYNARODOWA SZKOŁA LETNIA: „INNOWACYJNE PERSPEKTYWY BADAŃ NAD HOLOKAUSTEM”

Organizatorzy zapraszają do udziału w międzynarodowej szkole letniej
Innowacyjne Perspektywy Badań nad Holokaustem – Źródła, Metody, Narzędzia,
która odbędzie się w Warszawie w dniach 5–10 lipca 2026 r.

Szkołę letnią organizują Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie, Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma, Centrum Badań nad Holokaustem (Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk) we współpracy z Centrum Badań nad Holokaustem Instytutu Historii Współczesnej im. Leibniza w Monachium, Centrum Historii Miejskiej we Lwowie oraz Yahad-in-Unum w Paryżu.

Szkoła letnia będzie okazją do zaprezentowania i omówienia aktualnych podejść, źródeł, metod i narzędzi w badaniach nad Holokaustem, ze szczególnym uwzględnieniem Europy Środkowo-Wschodniej, zarówno w ujęciu mikro-, jak i makrohistorycznym. W ramach szkoły letniej zamierzamy eksplorować nowe perspektywy metodologiczne, łącząc historię lokalną i transnarodową, w oparciu o różnorodne, reinterpretowane źródła lub materiały dotychczas nieznane, wykorzystując różne metody i narzędzia badawcze w badaniach nad Holokaustem.

Jesteśmy szczególnie zainteresowani Holokaustem na obszarach prowincjonalnych – w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich poza dużymi miastami – charakteryzujących się odmienną dynamiką, czynnikami przemocy i próbami przetrwania. Na koniec zastanowimy się nad pamięcią i wyzwaniem w badaniach nad Holokaustem – zwłaszcza w kontekście „kryzysu pamięci”, związanego ze śmiercią ostatnich ocalałych i świadków oraz pojawieniem się nowych, zwłaszcza cyfrowych, metod i narzędzi badawczych.

Celem szkoły letniej jest zachęcenie do wymiany doświadczeń między młodymi naukowcami (doktorantami i magistrantami) badającymi Europę Środkowo-Wschodnią. Będzie to również okazja do prezentacji i omówienia projektów, podejść metodologicznych i źródeł. Planujemy również wizyty w miejscach Holokaustu w centralnej Polsce.

Tematyka obejmuje między innymi:

- Nowe tematy badawcze w dziedzinie Holokaustu w Europie Środkowo-Wschodniej.
- Problemy ze źródłami, badaniami i interpretacjami: nieznane i niewykorzystane źródła jako baza badawcza.

INTERNATIONAL SUMMER SCHOOL WARSAW

Szkołę letnią organizują Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie, Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma, Centrum Badań nad Holokaustem (Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk) we współpracy z Centrum Badań nad Holokaustem Instytutu Historii Współczesnej im. Leibniza w Monachium, Centrum Historii Miejskiej we Lwowie oraz Yahad-in-Unum w Paryżu.

Szkoła letnia będzie okazją do zaprezentowania i omówienia aktualnych podejść, źródeł, metod i narzędzi w badaniach nad Holokaustem, ze szczególnym uwzględnieniem Europy Środkowo-Wschodniej, zarówno w ujęciu mikro-, jak i makrohistorycznym. W ramach szkoły letniej zamierzamy eksplorować nowe perspektywy metodologiczne, łącząc historię lokalną i transnarodową, w oparciu o różnorodne, reinterpretowane źródła lub materiały dotychczas nieznane, wykorzystując różne metody i narzędzia badawcze w badaniach nad Holokaustem.

WARSZTATY EHRI POŚWIĘCONE STRATEGICZNEJ WSPÓŁPRACY PARTNERÓW WIELOSTRONNYCH W WIEDNIU

W dniach 29 i 30 września Yad Vashem zorganizował w Wiedniu warsztaty EHRI poświęcone strategicznej współpracy partnerów wielostronnych. Wybrana grupa kluczowych organizacji wielostronnych została zaproszona do dyskusji na temat potencjału współpracy strategicznej, maksymalizacji możliwości i zapobiegania nadmiernemu nakładaniu się działań, a także do zidentyfikowania możliwych inicjatyw współpracy z EHRI-ERIC w 2026 roku i w kolejnych latach.

Pierwszy dzień warsztatów odbył się w Wiedniu w Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA). Sirpa Rautio, dyrektor FRA, przywitała wszystkich uczestników. FRA jest zaangażowana w badania nad prawami podstawowymi. W swoim przemówieniu powitalnym dyrektor wspomniała o niepokojącym wzroście antysemityzmu, co jest jednym z powodów, dla których współpraca między wszystkimi obecnymi partnerami jest tak ważna.

Po rozpoczęciu, moderator dnia, Eliot Nidam Orvietto (EHRI-IL; Yad Vashem), przedstawił cele warsztatów, a Reto Speck, dyrektor EHRI, przedstawił Europejską Infrastrukturę Badań nad Holokaustem, krótko omawiając misję, pracę oraz działania EHRI-ERIC.

Po tej pierwszej sesji wprowadzającej cztery organizacje wielostronne zaprezentowały główne filary swojej działalności.

IHRA i EHRI

Warsztaty zaszczyliła swoją obecnością Michaela Küchler, Sekretarz Generalna Międzynarodowego Sojuszu na rzecz Pamięci o Holokauście (IHRA), która podkreśliła znaczenie archiwów. Ochrona i udostępnianie wszystkich materiałów związanych z Holokaustem jest wspólnym celem IHRA i EHRI. Aby poprawić dostępność, Motyw 158 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO) (dotyczący przepisów krajowych zezwalających na dalsze przetwarzanie danych do celów archiwizacyjnych związanych z zachowaniami politycznymi w byłych totalitarnych reżimach państwowych, ludobójstwem, zbrodniami przeciwko ludzkości, w szczególności Holokaustem, lub zbrodniami wojennymi) zostanie zaktualizowany i pozostanie punktem centralnym. EHRI może odegrać w tym zakresie istotną rolę, ponieważ pozostaje w kontakcie z instytucjami i badaczami oraz może gromadzić informacje od poszczególnych badaczy na temat konkretnych potrzeb.

Michaela Küchler ogłosiła następnie na warsztatach, że kilka dni wcześniej EHRI zostało przyjęte przez IHRA jako 10. Stały Partner Międzynarodowy (PIP). Mając na uwadze wspólne cele IHRA i EHRI, powitała ona EHRI w strukturze IHRA, co stanowiło ważny krok naprzód we wspólnej misji obu organizacji, której celem jest zachowanie, ochrona

Pierwszy dzień warsztatów odbył się w Wiedniu w Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA). Sirpa Rautio, dyrektor FRA, przywitała wszystkich uczestników. FRA jest zaangażowana w badania nad prawami podstawowymi. W swoim przemówieniu powitalnym dyrektor wspomniała o niepokojącym wzroście antysemityzmu, co jest jednym z powodów, dla których współpraca między wszystkimi obecnymi partnerami jest tak ważna.

Po rozpoczęciu, moderator dnia, Eliot Nidam Orvietto (EHRI-IL; Yad Vashem), przedstawił cele warsztatów, a Reto Speck, dyrektor EHRI, przedstawił Europejską Infrastrukturę Badań nad Holokaustem, krótko omawiając misję, pracę oraz działania EHRI-ERIC.

Po tej pierwszej sesji wprowadzającej cztery organizacje wielostronne zaprezentowały główne filary swojej działalności.

IHRA i EHRI

Warsztaty zaszczyliła swoją obecnością Michaela Küchler, Sekretarz Generalna Międzynarodowego Sojuszu na rzecz Pamięci o Holokauście (IHRA), która podkreśliła znaczenie archiwów. Ochrona i udostępnianie wszystkich materiałów związanych z Holokaustem jest wspólnym celem IHRA i EHRI. Aby poprawić dostępność, Motyw 158 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO) (dotyczący przepisów krajowych zezwalających na dalsze przetwarzanie danych do celów archiwizacyjnych związanych z zachowaniami politycznymi w byłych totalitarnych reżimach państwowych, ludobójstwem, zbrodniami przeciwko ludzkości, w szczególności Holokaustem, lub zbrodniami wojennymi) zostanie zaktualizowany i pozostanie punktem centralnym. EHRI może odegrać w tym zakresie istotną rolę,

Claims Conference działa w wielu obszarach, które są zbieżne z działalnością EHRI, a także IHRA i FRA, takich jak archiwizacja cyfrowa, świadectwa, badania ankietowe, edukacja i stypendia.

ESHM współpracuje obecnie z IHRA nad zdefiniowaniem europejskich miejsc pamięci Holokaustu; miejsca te mogą różnić się wielkością, uznaniem i statusem. Celem konsorcjum jest zbudowanie sieci międzynarodowych klastrów tematycznych.

Po prezentacjach i lunchu, w dwóch grupach odbyła się dalsza dyskusja na temat synergii i współpracy. Zidentyfikowano kilka obszarów potencjalnej współpracy, takich jak stypendia, komunikacja czy edukacja.

Café Centropa

Dzień zakończył się kolejną prezentacją w wykonaniu Centropa – Centrum Badań i Dokumentacji Europy Środkowej. Centropa została założona w Wiedniu i Budapeszcie w 2000 roku z zamiarem zachowania pamięci żydowskiej w Europie Środkowej i Wschodniej, na Bałkanach, w krajach bałtyckich i byłym Związku Radzieckim, a następnie upowszechnienia wyników badań jak najszerszemu gronu odbiorców poprzez edukację, filmy i inne kanały.

Po zapoznaniu się z działalnością Centropa, uczestnicy warsztatów wzięli udział w wydarzeniu „Café Centropa”, moderowanym przez Hannah Lessing z Narodowego Funduszu Republiki Austrii na rzecz Ofiar Narodowego Socjalizmu. Café

Claims Conference działa w wielu obszarach, które są zbieżne z działalnością EHRI, a także IHRA i FRA, takich jak archiwizacja cyfrowa, świadectwa, badania ankietowe, edukacja i stypendia.

ESHEM współpracuje obecnie z IHRA nad zdefiniowaniem europejskich miejsc pamięci Holokaustu; miejsca te mogą różnić się wielkością, uznaniem i statusem. Celem konsorcjum jest zbudowanie sieci międzynarodowych klastrow tematycznych.

Po prezentacjach i lunchu, w dwóch grupach odbyła się dalsza dyskusja na temat synergii i współpracy. Zidentyfikowano kilka obszarów potencjalnej współpracy, takich jak stypendia, komunikacja czy edukacja.

Café Centropa

Dzień zakończył się kolejną prezentacją w wykonaniu Centropa – Centrum Badań i Dokumentacji Europy Środkowej. Centropa została założona w Wiedniu i Budapeszcie w 2000 roku z zamiarem zachowania pamięci żydowskiej w Europie Środkowej i Wschodniej, na Bałkanach, w krajach bałtyckich i byłym Związku Radzieckim, a następnie upowszechnienia wyników badań jak najszerszemu gronu odbiorców poprzez edukację, filmy i inne kanały.

Po zapoznaniu się z działalnością Centropa, uczestnicy warsztatów wzięli udział w wydarzeniu „Café Centropa”, moderowanym przez Hannah Lessing z Narodowego Funduszu Republiki Austrii na rzecz Ofiar Narodowego Socjalizmu. Café

AUSCHWITZ – ARCHITEKTURA ZAGŁADY

Wystawę fotografii Tomasza Lewandowskiego można oglądać w Centrum Dokumentacji Obersalzbergu do 26 kwietnia 2026 roku.

Projekt i architektura obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau kierowały się jedną logiką: forma była całkowicie podporządkowana jego funkcji jako narzędzia masowej zagłady. W ten sposób Auschwitz wcielił w życie słynną zasadę „forma zgodna z funkcją”. Formułę tę spopularyzował amerykański architekt Louis Sullivan, jeden z pionierów architektury modernistycznej.

Wielu historyków wskazywało na pozornie paradoksalny związek między Holokaustem a procesami modernizacji na Zachodzie: Wolfgang Sofsky opisał obóz koncentracyjny jako miejsce, w którym „niszczycielska siła nowoczesnej organizacji”, niczym na polu bitwy, była testowana pod kątem skuteczności. Teza Zygmunta Baumana brzmi podobnie, ponieważ twierdzi on, że „nowoczesna cywilizacja [...] z pewnością nie była jedynym warunkiem Holokaustu, ale najprawdopodobniej warunkiem koniecznym”.

Na pierwszy rzut oka zdjęcia byłego obozu koncentracyjnego Auschwitz wydają się dalekie od alpejskiego świata Obersalzbergu. Jednak te dwa miejsca są ze sobą ściśle powiązane: wykonane przez Hitlera i jego zwolenników utorowały

Auschwitz – Architecture of Extermination

Photographs of
Tomasz Lewandowski

November 7, 2025 – April 26, 2025

Projekt i architektura obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau kierowały się jedną logiką: forma była całkowicie podporządkowana jego funkcji jako narzędzia masowej zagłady. W ten sposób Auschwitz wcielił w życie słynną zasadę „forma zgodna z funkcją”. Formułę tę spopularyzował amerykański architekt Louis Sullivan, jeden z pionierów architektury modernistycznej.

Wielu historyków wskazywało na pozornie paradoksalny związek między Holokaustem a procesami modernizacji na Zachodzie: Wolfgang Sofsky

EMORIA

PAMIEĆ • HISTORIA • EDUKACJA

memoria.auschwitz.org

WYDAWCA

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau

REDAKTOR NACZELNY

Paweł Sawicki

SEKRETARZ REDAKCJI

Agnieszka Juskowiak-Sawicka

REDAKCJA

Bartosz Bartyzel
Marek Lach
Łukasz Lipiński

KONTAKT

memoria@auschwitz.org

POWERED BY JOOMAG